

ASPECTE DIN ISTORICUL APELOR MINERALE DIN CĂLIMĂNEȘTI

Dr. GH. MĂMULARU
Director medical al Stațiunii
Călimănești — Căciulata

Se cunoaște de multă vreme că folosirea mijloacelor naturale (apele minerale, nămolurile terapeutice, etc.), este tot așa de veche ca și medicina. Secole, milenii, aceste mijloace naturale au dominat terapeutică după cum arată desfășurarea istorică a medicinei.

Pământul țării noastre, pe lângă tezaurul istoric și documentar ce conține solul și adâncimile lui, ascunde imense comori de minereuri, iar din coastele munților și văilor pline de farmec, țîșnesc izvoarele minerale de o reală putere dătătoare de sănătate.

Printre importante stațiuni balneare din țara noastră se numără și Călimănești — Căciulata recunoscută de multă vreme atât în țară cât și în străinătate pentru efectul terapeutic al apelor sale.

Stațiunea Călimănești — Căciulata este situată la poalele Carpaților Meridionali, pe malul Oltului, la 45°15' latitudine nordică și 24°15' longitudine estică, la o altitudine de 280 m (2, 3), această stațiune denumită de marele istoric N. Iorga „Sinaia Vîlcii“ este situată de-a lungul șoselei internaționale E 15 A, la 80 km sud de Sibiu și 18 km nord de Rm. Vilcea.

Această stațiune are numeroase izvoare minerale, amplasate de-a lungul Văii Oltului și anume: Călimănești, Căciulata, Cozia pe malul drept și Bivolari, Păușa pe malul stîng al Oltului. Se pare că dacii care locuiau aceste meleaguri cunoșteau și foloseau în scop terapeutic apele minerale din zona Bivolari care se scurgeau liber în riul Olt. După cucerirea Daciei de către romani, aceștia din urmă în timpul împăratului Hadrian (117—138 e.n.), au construit în zona Bivolari castrul Arutela și lângă el termele, folosind apele sulfuroase existente aici. Numele antic al castrului ne este indicat și de cunoscuta hartă romană Tabula Peutingeriană, din secolul al III-lea e.n., care plasează la 9 000 de pași romani (13,563 km) față de Castra Traiana (identificată la Simbotin Dăești) și la 15 000 de pași (22,275 km) față de Praetorium (identificat la Racovița — Copăceni), distanțe care corespund cu depărtarea acestor fortificații față de poiana Bivolari(7).

Romanii atribuiau curăţeniei corpului o mare importanţă şi de aceea baia ocupa un loc de seamă în activităţile zilnice. Fiecare cetăţean înstărit avea o baie în casă, iar cei săraci aveau acces la termele publice. Romanii n-au ignorat nici băile naturale cu ape termale, bune pentru vindecarea unor boli. În timpul romanilor au fost cunoscute şi cercetate pe lângă cele de la Herculane şi izvoarele sulfuroase de la Bivolari şi Călimăneşti (7, 14).

Termele de la Bivolari construite în apropierea castrului Arutela aveau principalele încăperi ale celor pe care romanii le construiscă în oraşele mari. La Bivolari ei foloseau apa râului Olt şi apa minerală sulfuroasă din această zonă atât în scopul păstrării igienei corporale, cât şi în scop curativ.

După retragerea romanilor (271 e.n.) din Dacia, termele nu au mai fost folosite şi cu timpul s-au dărâmat, dar oamenii care au rămas (localnicii) pe baza tradiţiei au continuat să folosească apa sulfuroasă de la Bivolari în scopul tratării suferinţelor reumatice, săpînd gropi în care apa sulfuroasă termală se aduna şi în care făceau băi în sezonul cald. Acest obicei a dăinuit pînă în zilele noastre şi se mai practică şi azi în această zonă (7).

Primele cercetări arheologice în zona Bivolari au fost efectuate în 1890—1892 de Gr. Tocilescu care a săpat în întregime băile romane aşezate chiar pe malul Oltului şi în parte doar, ruinele castrului. Ulterior între anii 1967—1970 sub conducerea prof. dr. D. Tudor şi a prof. dr. Cristian Vlădescu s-au întreprins noi cercetări de către Muzeul Militar Central în colaborare cu Institutul de Arheologie (7). Din punct de vedere chimic sînt analizate izvoarele de la Bivolari în 1882 de Gr. Ştefănescu, cu ocazia întocmirii hărţii geologice. În 1887, ing. Bochet a arătat că apele se pot capta şi au început lucrările necesare, din creditul de un milion lei votat de Corpurile legiuitoare în anul 1887. Aceste lucrări însă au fost părăsite în anul 1895 (13). În perioada martie 1961—decembrie 1962 s-au făcut noi foraje în zona Bivolari, ieşind la suprafaţă ape sulfuroase clorurosodice, a căror temperatură este de 32 şi 33°C.

Efectul terapeutic al apelor minerale din Călimăneşti este menţionat de C. Marsil în 1827 în „Curierul Românesc“, iar în anul 1829 tot în „Curierul Românesc“ dr. Mayer, care fusese însărcinat de Domniţorul Grigore Ghica să caute apele minerale din ţară, face o scurtă descriere a lor. În 1830 dr. C. Siller a analizat apele minerale de aici (5).

Despre felul cum se foloseau apele sulfuroase din Călimăneşti în prima jumătate a sec. al XIX-lea este semnificativă relatarea ţărănilor bătrîni din Călimăneşti, pe care dr. Episcopescu o consemnează în cartea sa „Apele metalice din România“ (1837) şi în care arată că prin 1830 au avut în casele lor pe Aga Iusuf şi Selim Bey din Rusciuc,

cărora le făceau băi sulfuroase cu pietre arse în foc; după baie îi frecționau pe corp cu un parfum gras, apoi le aprindeau narghileaua (4). Acest procedeu de a încălzi apa minerală s-a practicat pînă în anul 1950. În Călimănești există Valea Puturoasa care are câteva izvoare minerale sulfuroase (necaptate nici pînă azi) și cu debit mare. De aici cetățenii din Călimănești care aveau cai, cărau cu butoiașele din lemn puse pe cai, apa sulfuroasă din această vale o aduceau acasă unde își făcuseră niște căzi din lemn, și puneau apa sulfuroasă pe care o încălzeau cu pietre încinse în foc.

În prima jumătate a sec. al XIX-lea se făcea deja tratament balnear în Călimănești. Acest lucru ne este confirmat de G. Barbu (1) care arată că „puțină vreme după organizarea lazaretelor militare, au fost luate măsuri pentru completarea îngrijirii ostașilor suferinzi prin trimiterea lor în localitățile balneare de la Breaza și Pucioasa, de la Olănești și Călimănești“. Printre cele dintîi informații despre plecarea la cură minerală a ostașilor bolnavi, sînt cele de la 1 august 1834.

Pe de altă parte dr. Caillat, care a întreprins o călătorie de studii în țara noastră a publicat în „L'Union Medical“ sub titlul „Voyage medical dans les provinces Danubiennes“ 1858—1859 câteva notițe și asupra Călimăneștiului, arătînd că exista însă înainte de 1854 un stabiliment rudimentar pentru băi, dirijat de proprietar deaconu George din Călimănești. După moartea lui izvoarele minerale împreună cu instalațiile primitive de exploatare au trecut în posesia călugărilor de la Mînăstirea Cozia, iar după secularizarea bunurilor mînăstirești (1863) în posesia statului, care le administra prin Ministerul Domeniilor (14).

În anul 1854 a venit la Călimănești și Alexandru Goleșcu Negru și a făcut cură cu izvorul Căciulata 1 pentru suferința sa renală. Acest izvor era cunoscut încă de la începutul sec. al XIX-lea și folosit de localnici în mod empiric pentru diversele suferințe digestive și renale. Izvorul se afla în apropierea Oltului și era înecat ori de cîte ori apele râului creșteau. El dîndu-și seama de efectul terapeutic al izvorului îi făcu prima captare și izvorul primii numele lui Alexandru Goleșcu Negru. În scrisoarea sa adresată mamei sale el consemna următoarele: „Avem la Căciulata o comoară, un izvor unic în felul său și nici guvern, nici sutele de bolnavi care în fiecare an vin deși regăsesc sănătatea, etc., nimeni nu vrea să facă nimic pentru această apă așa de bună, așa de binefăcătoare“.

Curînd după această lucrare făcută de Alexandru Goleșcu Negru, se interesează de comorile noastre balneare și dr. Carol Davila. În 1855 dr. C. Davila a fost însărcinat din înaltă poruncă să cerceteze împreună cu chimistul Alexe Marin, arhitectul Schlater, ing. Weinrauch și un anume Jeke, „apele minerale de la Balta Albă și Călimănești“ (1). Totodată, la propunerea sa, Eforia a aprobat deschiderea unui fond de 3 500—4 000 lei pentru achiziționarea de la Paris a instrumentelor

și substanțelor chimice necesare. Analizele au fost executate în laboratorul de chimie al Colegiului național Sf. Sava. La încheierea lucrărilor, în vara aceluiași an cei cinci specialiști au stabilit o serie de date privitoare la compoziția și efectul terapeutic al apelor minerale. Ei au făcut o serie de propuneri referitoare la amenajarea izvoarelor de la Mănăstirea Cozia. De reținut inițiativa construirii în zona Cozia a unui hotel și a unui așezământ balnear prevăzut cu 50 camere de baie.

Dându-și seama de efectul izvorului Căciulata 1 dr. C. Davila la recomandat și lui Napoleon al III-lea împăratul Franței care suferea de litiază urinară și care a făcut cură cu apă transportată la Paris. Văzând efectul acestui izvor, acesta se hotărî să vină la Călimănești pentru a face o cură chiar la izvor. Se făcură mari pregătiri în stațiune și se amenajă o locuință specială la Mănăstirea Cozia, dar izbucnind în 1870 războiul franco-german, Napoleon al III-lea n-a mai putut ajunge la izvorul cărui îi alinase foarte mult suferința sa renală.

În 1873 dr. Bernard a făcut analizele apelor de la Călimănești, Căciulata și Cozia, și a expus aceste ape la expoziția internațională de la Viena în 1873, unde au fost apreciate și medaliat pentru proprietățile lor curative (14).

În 1863 statul ia în mînă administrația apelor minerale de aici. Atunci începe a funcționa un medic, cărui i se impune conducerea sanitară. Încep acum în a doua jumătate a sec. al XIX-lea construcțiile de vile și hoteluri. La 1886 se deschide impozantul și splendidul hotel pentru băi și camere în același stabiliment, o zidărie care cuprinde 140 camere și 40 cabine de băi (6).

În 1886 Ministerul Domeniilor face unele lucrări de amenajare și protecție a izvorului Căciulata 1 care îl protejează pînă la sfîrșitul sec. al XIX-lea. Dr. Gr. Nicolau (10) arată că în ziua de 25 iulie 1901 a venit Oltul mare și a distrus toată captarea izvorului Căciulata. Și mai departe dr. Gr. Nicolau consemnează următoarele: „dacă natura n-ar fi îngrijit ca în ziua de 25 iulie 1901 să distrugă și să curețe tot ce în mîna omului făcuse acolo izvorul Căciulata în 2—3 ani era dispărut pentru totdeauna. Numai mulțumită acestei inundații distrugătoare, apa Căciulata este astăzi captată după toate regulile științei, reapărînd cu aceleași calități și proprietăți pe care le avea acum 35 de ani, cînd a servit la ameliorarea boalei lui Napoleon al III-lea“. Lucrarea de captare a costat „minimum“ 70 000 lei și s-a făcut în prezența ing. I. Cantacuzino, care terminase linia ferată Rm. Vilcea—Sibiu (11). Captarea care s-a făcut izvorului Căciulata 1 la începutul sec. al XX-lea a fost cea mai rezistentă față de apele involburate ale Oltului, apărîndu-l pînă azi de inundație.

În zona Coziei s-au găsit izvoare sulfuroase care au fost analizate de C. Siller în 1830, apoi de A. Bernard și V. Grindeanu în 1890. C. Murgoci în lucrările sale a confirmat și el existența izvoarelor

sulfuroase de la Cozia. În 1885 principele Știrbei hotărîse ca apele de la Cozia să fie exploatate, ordinul însă nu s-a realizat și apele nu au fost exploatate (5). Nefiind exploatate aceste izvoare cu timpul au fost astupate și au dispărut. De abia în 1968—1970 sa-u forat de Institutul de Balneofizioterapie București izvoarele Cozia 1, 2 și 3 care vor fi folosite la noul complex balnear a cărui construcție a început în aprilie 1973.

În 1910 stațiunea este congestionată pe termen de 50 de ani societății Govora — Călimănești. În perioada cînd stațiunea funcționa numai vara și fiind administrată de această societate, s-au forat puține izvoare minerale, și au fost făcute unele lucrări de amenajare a celor existente.

Dezvoltarea însă cea mai mare o întîlnim după 1948 cînd stațiunea devine proprietate de stat și funcționează în tot timpul anului. După această dată au fost recaptate și amenajate izvoarele vechi și au fost forate altele noi: 7 și 14 din Călimănești, Păușa 1 și 2, Căciulata 2. În perioada 1963—1965 s-a forat izvorul Căciulata 3 la 1 200 m adîncime. Acesta avînd proprietăți curative însemnate, s-au construit în perioada 1968—1971 două complexe balneare care au la un loc 740 paturi și prevăzute cu bază modernă de tratament.

Avînd în vedere efectul lor terapeutic, precum și bogata lor istorie, apele minerale din Călimănești alături de celelalte ce se găsesc în stațiunile balneare din țara noastră, s-ar putea înființa un muzeu al apelor minerale în stațiunea Călimănești. Acest muzeu va constitui pentru zecile de mii de bolnavi și vizitatori care se prezintă anual pe Valea Oltului, un important punct de atracție și va contribui la popularizarea lor atît în țară cît și peste hotare

BIBLIOGRAFIE

1. — BARBU GR. : File dintr-o istorie necunoscută. Editura Militară, 1969.
2. — BERBECE V. : Călimănești. Revista „Natura“ Seria Geografie-Geologie nr. 2/1964.
3. — BERBECE V., BOTVINIC V. : Călimănești — Căciulata. Ed. pentru Turism, București, 1973.
4. — COCA I. : Călimănești — Căciulata, 1912.
5. — CRASU V., MANOLE V., COCIAȘU E. : Apele minerale din România — Institutul Geologic al României, București 1943.
6. — DIACONOVICH C. : Enciclopedia Română vol. I — Sibiu 1898, Ed. și Tiparul lui W. Krafft.
7. — MĂMULARU GH. : Termele romane de la Bivolari — Viața medicală, vol. XX, nr. 1/1973, pag. 47-48.
8. — MĂMULARU GH., STOIA H. : Călimănești — Căciulata. Cazet documentar, studii și instrucțiuni de reumatologie — Buc. 1967, pag. 335-343.
9. — MĂMULARU GH. : Din istoricul izvoarelor Cozia — Lucrare prezentată la consfătuirea din noiembrie 1972, la Călimănești.
10. — NICOLANU GR. : Studii asupra eficacității curei cu apa de Căciulata în dieteza artritică — Ed. „Stabilimentul de arte grafice“, Ploiești 1905.
11. — NICOLAU GR. : Acțiunea apei de Căciulata în dieteza artritică — București 1933.
12. — PĂUNESCU PODEANU A. : Probleme vechi și noi în terapia medicală — Editura medicală, București 1973.
13. — SAABNER-TUDURI AL. : Apele minerale și stațiunile climaterice din România — Ed. II, Tipografia Gutenberg, București 1906.
14. — SCURTU A. : Căluza stațiunilor balneare și climaterice din România — Buc. 1910.
15. — TEPOSU E. : Apa de Căciulata și efectele sale terapeutice — Cluj 1933.
16. — TUDOR D. : Oltenia Română — Ed. III, Edit. Academiei R.S.R., pag. 323.